

TEXNOLOGIYA DARSLARI ORQALI O`QUVCHILARDA TEXNIK FIKRLASH QOBILYATLARINI RIVOJLANTIRISH

Namangan davlat pedagogika instituti
Aniq fanlar kafedrasida katta o'qituvchisi Sh.B.Tursunova
Namangan davlat pedagogika instituti
Texnologiya ta'lim yo'nalishi 1- bosqich talabasi
Abdurazzaqova Gulnoza Komiljon qizi

Annotatsiya: O`quvchilarni xalq xo`jaligida ishlashga tayyorlash, ularda mehnatga muxabbat va yaratuvchilik faoliyati darajasida o`z bilim va malakalarini ijodiy qo`llash ko`nikmalarini shakillantirish - umumta`lim maktablarining asosiy vazifalaridan biridir. Bu fazifani hal qilishda o`quvchilarni texnik fikrlashini rivojlantirish masalasi yoritilgan

Таянч so'zlar: Texnika, texnik fikrlash, Texnik ijodkorlikka, intellektual, kreativ, ijodiy qobiliyat, texnik fikrlash, bilim ko`nikma, malaka

O`zbekiston Respublikasining «Ta`lim to`g`risida»gi Qonunida bolalarning qobiliyati, is`tedodini rivojlantirishga, «kadrlar tayyorlash milliy dasturi»da esa ijodiy fikrlash va atrof - muhitga ongli munosabatda bo`lishni shakillantirishga katta e`tibor berilgan. O`qitish jarayonida, maktablardagi to`g`arak mashg`ulotlarida, maktabdan tashqari muassasalarda o`quvchilar ijodiy faoliyatini o`stirish muammosi katta ijodiy va iqtisodiy ahamiyatga ega.

Fan va texnikaning aniq turlari bo`yicha o`quvchilar ijodiy faoliyatini aktivlashtirish - umumta`lim predmetlari, mehnat ta`lim o`qituvchilari va to`g`arak rahbarlarining eng muhim vazifasidir. Chunki qiziqishlar bo`yicha amalga oshiriladigan ana shu faoliyat mehnatning boshqa shakllari bilan uzviy bog`lik holda shaxsni uyg`un shakllantiradi va maktabni bitiruvchilarni sanoat hamda qishloq xo`jaligi ishlab chiqarishida ongli, samarali mehnat qilishga tayyorlaydi. O`quvchilar va texnika to`garagi rahbarlarining ilg`or tajribasini o`rganish, umumlashtirish va tadbiiq qilish doimo pedagogika fanining muhim vazifalaridan biri bo`lgan va shunday bo`lib qoladi.

O`quvchilarni xalq xo`jaligida ishlashga tayyorlash, ularda mehnatga muxabbat va yaratuvchilik faoliyati darajasida o`z bilim va malakalarini ijodiy qo`llash ko`nikmalarini shakillantirish - umumta`lim maktablarining asosiy vazifalaridan biridir. Bu fazifani hal qilishda o`quvchilarni texnik ijodkorlikka jalb etish katta rol o`ynaydi.

Hozirgi kunda bu ayniqsa muhim ahamiyatga ega, chunki fan- texnika taraqqiyotining hozirgi bosqichi xalq xo`jaligining barcha sohalarida fan va texnikaning ilg`or marralariga olib chiqishni talab qiladi. SHuning uchun ham mustaqil hayotga qadam qo`yayotgan yosh ishchi, texnik muxandis eng zamonaviy ma`lumotga, yuksak intellektual va jismoniy barkamollikka ega bo`lishi, ishlab chiqarishning ilmiy - texnik va iqtisodiy asoslarini chuqur bilishi, mehnatga ongli, ijodiy munosabatda bo`lishi zarur.

Psixologlarning fikricha, ijodkorlik odamning yoshiga qaramay, faoliyatining barcha soxalarida namoyon bo`lishini, xech qanday mustasnosiz barcha kishilar, garchi turli darajada bo`lsa-da, ijtimoiy imkoniyatga ega ekanini, ijodiy qobiliyatini o`stirish mumkinligini ta`kidlanadi. SHuni aytish kerakki, bu soxada ham ko`chirish mexanizmini mavjud buladi, ya`ni bir material bilan soxadagi ijodkorlik mashqlari boshqa soxalardagi faoliyatga katta ta`sir kursatadi. Biroq bunday ko`chirish ijodiy qobiliyatlarni o`stirish tarbiyaning aloxida ishi va vazifasiga aylansagina amalga oshirish mumkin. Bu fikrlar barcha o`quvchilarning ijodkorlik faoliyatiga barvaqt jalb qilish zarur deyishga asos bo`ladi.

Pedagogik tadqiqotlarda ijodiy faoliyatiga o`rganish ancha kichik yoshdan boshlanmasa, bolaga keyingi yillar mobaynida o`rnini to`ldirish qiyin bo`lgan zarar etkazilishini, shuning uchun ijod qilishga juda kichik yoshdan o`rganish kerakligi va bunga o`rgatish mumkinligi isbotlangan hisoblanadi.

Bolalarning ijodiy qobiliyatlarini o`stirish yo`llari xam belgilab berilgan. Ilmiy tadqiqotlarning natijalari hozirgi maktab o`quvchilarining faoliyati ijodiy izlanish tavsifida bo`lishi kerak, buning uchun esa o`quvchilarni ob`ektiv borliqdagi hodisalarni mustaqil holda aniqlash, tekshirish va tushuntirishga o`rgatuvchi uslublarini qo`llash zarurligini tasdiqlash imkonini beradi. Tayyor holda o`quvchilarga beriladigan bilimlar va ularning ijodiy qobiliyatlarini susaytiradi.

Shuningdek, fan asoslari, mehnat ta`limi va ishlab chiqarish mehnati mashgulotlarida ilmiy, umummehnat, umumtexnik va maxsus bilimlar xamda ko`nikmalarni o`zlashtirish o`quvchilarni ta`lim va mehnat jarayonining dastlabki bosqichlaridayoq, ilmiy faoliyatga jalb qilish bilan birgalikda bo`lishi kerakligi ham aniqlandi. Shu taqdiridagina bilim va ko`nikmalarning shakillanishi va mustahkamlanishi samaraliroq bo`ladi, chunki o`quvchilar bularni egallash zarurligini tushunadilar.

Olib borilgan tadqiqotlar va barcha yoshdagi o`quvchilarni texnik ijodkorlikka jalb etishdagi ilg`or tajriba shuni ko`rsatadiki, ijodiy faoliyatning samaradorligiga qator asosiy pedagogik talablarni bajarishga, birinchi navbatda o`quvchilarga tavsiya qilinadigan ijodiy vazifa va topshiriqlarni ular bajara olishga, ularning ijodiy faoliyati natijali bo`lishiga va ijodiy jarayonning uzluksizligiga bogliqdir.

Natijalilik talaba ayniqsa muhimdir, chunki erishilgan natija ijobiy emotsional kayfiyatni vujudga keltirib, o`quvchilarni ijodiy aktivlikka rag`batlantiradi. Ijodiy faoliyat natijasini faqat olingan mahsulotga qarab emas, balki ijodiy topshiriqni har bir bosqichiga qarab baholash kerak.

Bolalarning texnik ijodkorligida vazifani bajarish to`rtta asosiy bosqichga ajraladi;

-G`oyani idrok etish va asoslash:

-Topshiriqni texnik jixatdan ishlab chiqish:

-Topshiriq (ob`ekt) ustida amaliy ishlash ob`ektni sinab ko`rish^

-Ijodiy echim natijasini baholash.

Har bir bosqich aniq natijaga ega bo`lishi kerak: bu natija

- birinchi bosqichda idrok etilgan va qabul qilingan g`oya,
- ikkinchi bosqichda g`oya konstruktorlik - texnologik jixatdan ishlab chikish, amalga oshirish imkoniyatiga etkazish:
- uchunchi bosqichda qarorni amalga oshirish,
- to`rtinchi bosqichda analiz, ishni tugatish va echimni baholash hisoblanadi.

Ijodiy topshiriqni bajarishdagi har bir bosqichning natijaliligiga o`quvchilarda texnik fikrlash, mehnat ko`nikma va malakalarini rivojlanishi bilan uzviy bog`liqdir.

O`quvchilarda texnik fikrlashni rivojlantirish vositasi mehnat faoliyati jarayonida beriladigan ijodiy topshiriq sistemasi bo`lib, ular ma`lum izchillikda soddaroq texnik vazifalardan asta - sekin murakkabroq masalalarga o`tish tartibida beriladi

FOYDANILGAN ADABIYOTLAR

1.N.A.Muslimov. SH.S.SHaripov. O.A.Qo`ysinov. Mehnat ta`limi o`qitish metodikasi kasb yo`llash. O`F.M.J.nashriyoti Toshkent – 2004 yil

2.Абдуллаев С. Х., Турсунова Ш. Б. Технологик таълим сифатини оширишда бўлажак ўқитувчи касбий компетенциясининг ўрни //Ижодкор ўқитувчи. Тошкент. – 2021. – С. 347-355.

3.Турсунова, Ш. Б. БЎЛАЖАК ТЕХНОЛОГИЯ ФАНИ ЎҚИТУВЧИЛАРИНИ ПЕДАГОГИК ФАОЛИЯТГА ТАЙЁРЛАШДА ЗАМОНАВИЙ ТАЪЛИМ ТЕХНОЛОГИЯЛАРИДАН ФОЙДАЛАНИШ. *MATERIALLARI TO`PLAMI*, 109.

4.Tursunova SH.V. “Bo`lajak texnologik ta`limi o`qituvchilarini pedagogik faoliyatga tayyorlash yo`nalishlari”// Mug`allim ham uzluksiz bilimlendirio` № 5/2- 2022 yil ISSN 2181-7138.85-89 betlar

5.Казакбаева, С. И., Турсунова, Ш. Б., & Курбонов, А. А. (2018).

КОМПЕТЕНЦИЯ УЧИТЕЛЯ ПРИ ПОВЫШЕНИИ РЕЗУЛЬТАТОВ ОБРАЗОВАНИЯ И ВОСПИТАНИЯ. *ББК 1 Е91*, 215.

6.Турсунова, Ш. Б. (2021). ОЛИЙ ТАЪЛИМ МУАССАСАЛАРИДА БЎЛАЖАК ТЕХНОЛОГИК ТАЪЛИМИ ЎҚИТУВЧИЛАРИНИНГ КАСБИЙ КОМПЕТЕНТЛИГИНИ ШАКЛЛАНТИРИШ. *Academic research in educational sciences*, 2(6), 824-830.

7. Турсунова, Ш., & Сотиволдиева, Г. (2022). ТЕХНОЛОГИК ТАЪЛИМИ ЎҚИТУВЧИНИНГ ТАЪЛИМ ТАРБИЯ СИФАТИНИ ОШИРИШДАГИ КОМПЕТЕНЦИЯСИ. *Journal of new century innovations*, 4(1), 452-455.

8. Турсунова Ш. Б. Педагогик компетентлик ва уни самарали ривожлантириш //Science and Education. – 2021. – Т. 2. – №. 3. – С. 377-381.